

provinciale besturen alsmede de burgerij gelasten, zich van elke vijandige daad jegens het bezettingsleger te onthouden; ook dienden alle Nederlandse autoriteiten de bezetting in elk opzicht te ondersteunen. In de overeenkomst werden voorts twee Duitse officieren aangewezen voor het treffen van nadere regelingen op het gebied van de luchtmacht en van de marine: een generaal van de *Luftwaffe* voor de luchtmacht (hij is nooit komen opdagen¹) en voor de marine de verbindingsofficier van de *Kriegsmarine* bij von Kùchlers staf, *Kapitàn zur See* Hain, een bruto heerschap. Tenslotte had von Kùchler 'für die Verhandlungen über Versorgung der Wehrmacht und Verwaltung des Landes' zijn *Oberquartiermeister* aangewezen, *Generalmajor* Schlieper. Hain moest, had Winkelman gezegd, contact opnemen met schout-bij-nacht F. J. Heeris, aan wie vice-admiraal Furstner in verband met zijn eigen vertrek naar Engeland nauwelijks vier-en-twintig uur tevoren de functie van chef van de marinestaf overgedragen had. Schlieper werd verwezen naar de directeur van de afdeling materieel landmacht van het departement van defensie, generaal-majoor H. D. S. Hasselman.

Nog geen uur na de bespreking te Rijsoord vervoegde Schlieper zich in gezelschap van een tolk in Den Haag bij generaal Hasselman. Hij bracht een lange lijst van onderwerpen mee, aangeduid als '*Verhandlungspunkte*'.² Generaal Hasselman was zich totaal niet bewust dat verscheidene van deze onderwerpen in Rijsoord niet eens ter sprake geweest waren – misschien werd hij ook door Schlieper misleid. Het 'doel van de bespreking' werd althans door de Nederlandse overste die Hasselman terzijde stond, als 'de bekrachtiging van voorlopige onderhandelingen' aangegeven. Een deel van de *Verhandlungspunkte* had betrekking op militaire aangelegenheden maar nu werd o.m. ook bepaald dat alle vernielingen met spoed door burgerarbeiders hersteld moesten worden ('er moet met overuren worden gewerkt'), dat de banken weer moesten openen, dat de gulden (die vóór de Duitse inval ca. een-en-een-derde *Reichsmark* waard geweest was) gelijkgesteld werd aan anderhalve *Reichsmark*, dat de werklozen in het arbeidsproces opgenomen moesten worden, alle handelsschepen vastgehouden, de export van levensmiddelen naar Duitsland bevorderd, wegwijzers en plaatsnaamborden weer geplaatst en, laatste punt: alle postduiven moesten gedood worden.³ Kwart over twee was het, toen generaal Winkelmans naaste medewerker, generaal-majoor H. F. M. baron van Voorst tot Voorst, er door Hasselman telefonisch van verwittigd werd onder welke lange lijst bepalingen hij zonder enig ver-

¹ Getuige J. D. Schepers, *Enq.*, dl. II c, p. 578. ² Tekst o.m. in *O en V*, dl. I, p. 267-69. ³ Lt.-kol. A. van der Waag: 'Aantekeningen betreffende het bureau van generaal-majoor Hasselman op 15 mei 1940' (Doc II-130, a-1).